

SALA 4

Les primeres poblacions jueves a Catalunya

Els jueus no varen arribar a Catalunya, sinó que fou Catalunya la que va arribar a un indret on ja hi havia jueus des de temps molt remots. A partir dels primers segles del cristianisme, es comença a detectar un nombre elevat de població jueva a la zona; cal pensar que no tots els jueus procedien de la diàspora dels segles I i II dC, causada per la destrucció de Jerusalem i la dominació romana de Palestina, sinó que s'han de considerar altres causes que expliquen l'expansió del judaisme entre la població autòctona. A les províncies romanes va tenir lloc un proselitisme que va suposar la difusió de la religió jueva entre les classes més benestants de la societat romana i visigoda. Això, juntament amb les migracions repetides de jueus que arribaven també d'altres punts de la Mediterrània, com el Magrib, es troba en l'o-

rigen de les comunitats jueves establertes a les costes i ciutats de la futura Catalunya.

A partir dels segles III i IV dC, es multipliquen els documents que testimonien la voluntat de l'església cristiana d'eradicar el judaisme. Aquests documents són la constància escrita que hi havia jueus establerts a diferents indrets de la península. Igualment, és a partir

d'aquestes regles que comencen a trobar constància arqueològica de la presència dels Jueus en terres catalanes **1**. Als segles IX i X alguns documents dels arxius catalans denoten la presència de jueus a les ciutats més importants del país: el 876 el rei franc Carles el Calb dóna les gràcies als barcelonins per la seva fidelitat a través d'un emissari jueu, un tal Judacot o Judà l'Hebreu. El 985, quan Almansor va destruir Barcelona, els jueus que hi habitaven en varen sortir tan malparats com els cristians,

1 Lápida trilingüe amb inscripcions en hebreu, grec i llatí, s.VI. Tresor de la Catedral de Tortosa

2 Escut de Catalunya en un manuscrit hebreu *Hagadà Hispana*, fol. 27v (s. XIV), British Library, Londres

tal com reflecteix el document que parla de les terres dels hebreus morts en aquell atac. 2

Pel que fa a Girona, un document del 898 parla de l'arribada i establiment de vint-i-cinc famílies jueves, que correspondria a un nombre aproximat de cent persones, procedents del terme de Juïgues, un lloc rural proper a la ciutat. Aquests són els primers jueus documentats a Girona. No és tan evident, però, que en èpoques anteriors no hi hagués jueus a la ciutat. Probablement, alguns s'hi haurien establert des dels mateixos inicis de la vida urbana, als segles I aC - I dC, seguint les tropes romanes i actuant com a comerciants i artesans. A partir del segle VII els jueus haurien fugit de la ciutat pel perill de les ràtzies musulmanes que assotaven la zona. Refugiats als llocs rurals dels entorns, quan el perill musulmà va desaparèixer, varen tornar a establir-se a l'àrea urbana, que els era més pròpia i adequada per a la seva trajectòria social i econòmica.

Des del segle XI, els documents parlen ja de jueus actius en la vida ciutadana: homes i dones que compren, venen, permuten, paguen delmes i impostos, signen documents, tenen cases i sinagoga. Jueus i jueves que viuen, en definitiva, dins les muralles de Girona, i que formen part de la seva societat i de la seva història urbana. 3

3 Representació de jueus al Tapís de la Creació, s. XII; Catedral de Girona, Fotografia J. M. Oliveras (Patronat Call de Girona)